

**ABSTRAKTY WYSTĄPIEŃ
KONFERENCJA NAUKOWA**

Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk (KNP PAN)

oraz

Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (WPiA UW)

***O potrzebie nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ocena regulacji i
praktyki stosowania przepisów po pięciu latach obowiązywania ustawy***

dnia 19 października 2023,

godz. 10:30 – 15:00

Dr Aleksander Jakubowski, Uniwersytet Warszawski

Tytuł referatu: Kierunki pożądanych zmian Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce

Przedmiotem wystąpienia jest w pierwszej kolejności przekrojowe przedstawienie tych regulacji ustawy z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, które w pięcioletniej praktyce jej stosowania unaocznily swoje niedomagania lub niedostatki. Związle zasygnalizowane zostaną luki prawne oraz rozwiązania normatywne, których zmiana mogłaby służyć wyższej jakości działalności naukowej oraz dydaktycznej. Uwaga skupi się na rozwiązaniach administracyjnoprawnych – zarówno w odniesieniu do kwestii ustrojowych (organizacja uczelni, pozycja Rady Doskonałości Naukowej, rola Polskiej Komisji Akredytacyjnej itd.), materialnych (m.in. przesłanki prowadzenia studiów i ich kształt, kryteria przyznania świadczeń materialnych, model finansowania dydaktyki), jak i proceduralnych (postępowania administracyjne wobec studentów i doktorantów, postępowania nadzorcze i quasinadzorcze, doręczenia elektroniczne itd.). Prezentacja katalogu rozwiązań administracyjnoprawnych ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wymagających poprawy, usunięcia lub uzupełnienia, służy sformułowaniu kolejno konkretnych propozycji rozwiązań *de lege ferenda* wraz z uzasadnieniem, tj. mających udoskonalić rozwiązania ustawowe. Stanowią one podstawą do konstruktywnej dyskusji o kierunku pożądanych zmian Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce, które powinny być wprowadzone w nowej kadencji Sejmu i Senatu.

Dr hab. prof. UP Grzegorz Krawiec, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Tytuł referatu: *Krytyczna analiza regulacji dotyczących nadawania stopni naukowych i tytułu naukowego, w kontekście zapewnienia jakości stopni naukowych i tytułu naukowego*

W wystąpieniu przedstawiona zostanie krótka, krytyczna analiza regulacji Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce w przedmiocie nadawania stopni naukowych i tytułu naukowego, także w kontekście zapewnienia jakości tym stopniom i tytułowi. Jest to o tyle istotne, iż po ostatniej ewaluacji znacznie rozszerzył się krąg podmiotów, które mogą prowadzić postępowania awansowe w nauce. Poruszone zostaną szczegółowe kwestie związane z mankamentami nowych rozwiązań, a także problemy bardziej generalne, związane np. z krytyką decentralizacji postępowań doktorskich itd. Autor wystąpienia jest zwolennikiem ewolucyjnych zmian w szkolnictwie wyższym i nauce oraz przeciwnikiem częstych i głębokich reform w tym obszarze. Dotyczy to również postępowań awansowych. Poprawie ulegać powinny rozwiązania prawne, które budzą najwięcej wątpliwości, jednak przedstawione uwagi krytyczne i propozycje zmian nie będą łączyły się z postulatem drastycznych zmian w zakresie przepisów dotyczących stopni naukowych i tytułu naukowego.

Dr Aleksandra Bocheńska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Tytuł referatu: *Zakres stosowania przepisów Kodeksu pracy w zatrudnieniu nauczyciela akademickiego*

Celem wystąpienia jest określenie zakresu stosowania Kodeksu pracy do stosunku pracy nauczyciela akademickiego. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest pragmatyką pracowniczą, co do zasady kompleksowo regulującą stosunki pracownicze nauczycieli akademickich. Ustawa nie we wszystkich zakresach jest regulacją pełną i stąd konieczność pomocniczego, subsydiarnego stosowania KP wobec zasady *lex specialis derogat legi generali* czyli pierwszeństwa regulacji pragmatyki nad regulacją kodeksową. Stosowanie Kodeksu pracy do stosunków pracy pracowników uczelni (publicznych i niepublicznych) zależy od grupy pracowniczej. W sprawach pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, w zasadzie KP jest podstawowym aktem prawnym regulującym stosunki pracownicze w tej grupie. Kodeks pracy znajduje też zastosowanie do grupy nauczycieli akademickich,

aczkolwiek zakres jego stosowania przeszedł od lat 90 tych znaczącą ewolucję związaną z odejściem od nominacyjnej podstawy zatrudnienia na rzecz umownego stosunku pracy co istotnie wzmacnia rolę KP w kształtowaniu treści stosunku pracy akademików. Zasadne wydaje się omówienie zakresu stosowania Kodeksu pracy w kontekście trwałości zatrudnienia nauczyciela akademickiego.

Prof. dr hab. Andrzej Sakowicz, Uniwersytet w Białymstoku, KNP PAN
Tytuł referatu: *Odpowiedzialność dyscyplinarna pracowników naukowych a tzw. wolność akademicka*

Ustawą z dnia 1 października 2021 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. 2021 r., poz. 2141) został wprowadzony art. 275 ust. 1a znoszący odpowiedzialność dyscyplinarną nauczyciela akademickiego za wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych. Wprowadzenie tego rozwiązania, jak również całego tzw. Paktu Wolności Akademickiej, bazuje na błędnym utożsamieniu wolności słowa z wolnością nauki. O ile pierwsza wolność oderwana jest od paradygmatu prawdy, o tyle wolność nauki jest z nim integralnie zespolona, tak zresztą jak dyscyplina metodologiczna wypowiedzi uczestników debaty.

Przepis art. 275 ust. 1a Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rodzi wątpliwości zarówno na niezdefiniowane pojęcia jakimi są: przekonania religijne, światopoglądowe i filozoficzne, jak i jego zakres normowania. W tym miejscu powstaje pytanie, czy każde wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych jednocześnie połączone z uchybieniem obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego zostało wyłączone z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej?

Ponadto, analiza art. 275 ust. 1a Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce rodzi szereg wątpliwości co do jego zgodności z przepisami Konstytucji RP. Po pierwsze, można postawić tezę, że art. 275 ust. 1a Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce częściowo znosi ochronę jednostki przed wypowiedziami pracownika naukowego, które prowadzić będą do naruszenia dobrego imienia czy prywatności osoby trzeciej. Po drugie, art. 275 ust. 1a Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce poprzez uchylenie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczyciela akademickiego za wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub

filozoficznych oraz „wymuszenie” uchylenia postępowania rektora o poleceniu rozpoczęcia prowadzenia sprawy - w przypadku, gdy sprawa objęta tym postanowieniem dotyczy wyrażania przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych (art. 284a ust. 5) ingeruje w autonomię szkół wyższy (art. 70 ust. 5 Konstytucji RP). Po trzecie, art. 275 ust. 1a Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce daje podstawę do legitymizowania poglądów pozanaukowych w dyskursie naukowym przez co ingeruje w wolność nauki określona w art. 73 Konstytucji RP.

Dr hab. prof. US Ewelina Cała-Wacinkiewicz, Dziekan WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego
Tytuł referatu: Hydra lernejska w ustawie prawo o szkolnictwie wyższym

Zaproponowany tytuł wystąpienia „Hydra lernejska w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” nakazuje zestawić praktykę stosowania postanowień tzw. ustawy 2.0 – niczym mitologiczną walkę Heraklesa z hydrą – z wyrastającymi na tym gruncie problemami i kontrowersjami, stanowiącymi pokłosie przyjętego w ustawie modelu szkolnictwa wyższego i nauki.

Ustawa nie tylko w sferze skutków funkcjonalnych, ale przede wszystkim w zakresie organizacji i ustroju szkolnictwa wyższego (w tym uniwersytetów), a także sposobu uprawiania nauki, przyniosła zmiany rewolucyjne. Jak wskazywano w licznych opiniach wyrażanych w kontekście postanowień ustawy, wdrażając reformę w 2018 roku z premedytacją dążono do przekształcenia tradycyjnych polskich uczelni w struktury nastawione na wydajność i konkurencję (swoiste „fabryki nauki”). Biorąc za podstawę, że uniwersytety to instytucje mające ponad 900-letnią tradycję, nie ma wątpliwości, że przetrwały niejedną reformę i redefinicję ich statusu. Nie zwalnia to jednak z próby rozstrzygnięcia czym mają być współczesne uniwersytety i jak ocenić w kontekście ich statusu wprowadzone – mocą tzw. ustawy 2.0 – funkcjonalno-organizacyjne zmiany (ukazane w wystąpieniu na przykładzie wydziałów prawa).

Bez wątpienia, ocena dokonanej „rewolucji” szkolnictwa wyższego i nauki nie jest tylko częścią debaty o takim czy innym funkcjonalno-organizacyjnym kształcie polskich uczelni. Przede wszystkim jest swoistym polem bitwy o podstawowe wartości, zakodowane we współczesnym uniwersytecie. Czy zatem przyszłość należy do tych jednostek, które chyląc głowę przed tradycją, postawią na innowacyjny model zarządzania? Czy za pożądane uznać należy spojrzenie na uczelnie przez pryzmat ich aktywnej postawy jako ośrodków

wpływających na społeczeństwo i gospodarkę? Czy postanowienia tzw. ustawy 2.0 silnie oddziałujące na naukę i status uniwersytetów doprowadzą do tego, że takie kierunki, jak prawo czy medycyna, realizowane będą w niemal każdej uczelni wyższej, bez względu na jej potencjał naukowy? Co z poziomem badań naukowych i uprawianą – w cieniu rewolucyjnych zmian szkolnictwa wyższego – nauką? I w końcu – nieco prowokacyjnie – jak w kontekście szkolnictwa wyższego skończy się walka z tytułową hydrą?